

I.

„Átkozott ember volna, ki titeket arra kísztetne, hogy töröktől elszakadjatok, ellene rugodozzatok, míg Isten a kereszténységen másképpen nem könyörül; mert ti azoknak torkában laktok [...], tekintetünk van mostan az mi kegyelmes keresztény császár urunk előtt, de csak addig durál az az német nemzet előtt, míglen Erdélyben magyar fejedelem hallatik florealni, azontúl mindjárt contemptusban jutván, gallérink alá pökik az német, akár pap, barát, vagy akárki légyen” (Kemény János: Önéletírása és válogatott levelei, Bp., 1959, 150.)

A pozsonyi vár egykori freskó-ciklusának részlete korabeli metszeten.

II.

„Iszonyodom megmondani, de azt hiszem, kétszáz ezer Magyar héjával vagyon Magyar Ország ez tizenhárom esztendő alatt, úgy hogy felséged eddig úgy viselte az Magyar Nemzethez magát, mintha ugyancsak ennek romlására emeltetett volna fejedelemségre.” (Bethlen Gábornak, Pozsony, 1626. november 24.)

„Én uram bizony szégyenlem, mikor eszemben jut, micsoda ítéletet tesznek felölőnk az idegen nemzetek ...” (Forgách Zsigmond nádornak, 1619. november 20.)

„Az bizonyos, hogy az egész világ előtt szegény nemzetünket sok szóban és gyűlölségben kevertük ezekkel az gyakor és ok nélkül való felindulásokkal.”
(A Bethlen táborában levő felső-magyarországi rendekhez, Pozsony 1626. október 22.)

Frederick

Petrus Palmum
Archiepiscopus Triguemont

Hand bleef. 1899.

Leone, J. & M. Magan
M. Magan

Maximilian V. tr. b. m. p. f. f. f.

Handels- und Fabrik-Gesellschaft

Baptista Vanderhoff.

II. Ferdinánd titkos végrendeletének utolsó lapja, 1621. május 21.

III.

„Én pedig nem ítélem hozzám illendőnek, hogy külömbet mondjak annál, a mit ítélek” (Sennyey István kancellárnak, Pozsony, 1629. augusztus 14.)

„Én soha arra nem kötöm magamat, [...] hogy juramentomom szerént igazán Ő Felségének meg nem mondom, a mi tetszik és nem tetszik.” (Esterházy Miklósnak, Bécs, 1633. július 16.)

„Mert én arra nem köthetem magamat, kiváltképpen Uram előtt, kinek juramento köteles vagyok, hogy félelem és barátságra való tekintet nélkül, amit itelek, azt mondom.” (Esterházy Miklósnak, Nagyszombat 1633. augusztus 9.)

IV.

„Dissimulanter hattam, hogy az tisztviselők engedjék, hogy holdoljanak.”
(Nagyszombat, 1632. január 11.)

„Dissimulálni kell.”

(Rákóczi Györgynek, Pozsony, 1637. március 11.)

V.

„Csak magyarral Erdélyet (sic!) soha bizony meg nem rettentí senki. Németnek kell lenni, mert anélkül ha ki mit cselekszik, megengedik ugyan, de csak nézik és nem applicálják úgy, amint kellene, magokat. Ha ember sok és nagy oblációkat teszen, admittálják. De nem tudom, ha segítik. Hanem első fundamentom az, hogy német nélkül senki az erdéli fejedelemmel fel ne tegyen. És ha mit akar ő felsége, úgy kezdje, hogy félbe ne szakadjon.” (Esterházy Miklósnak, Túróc, 1633. szeptember 17.)

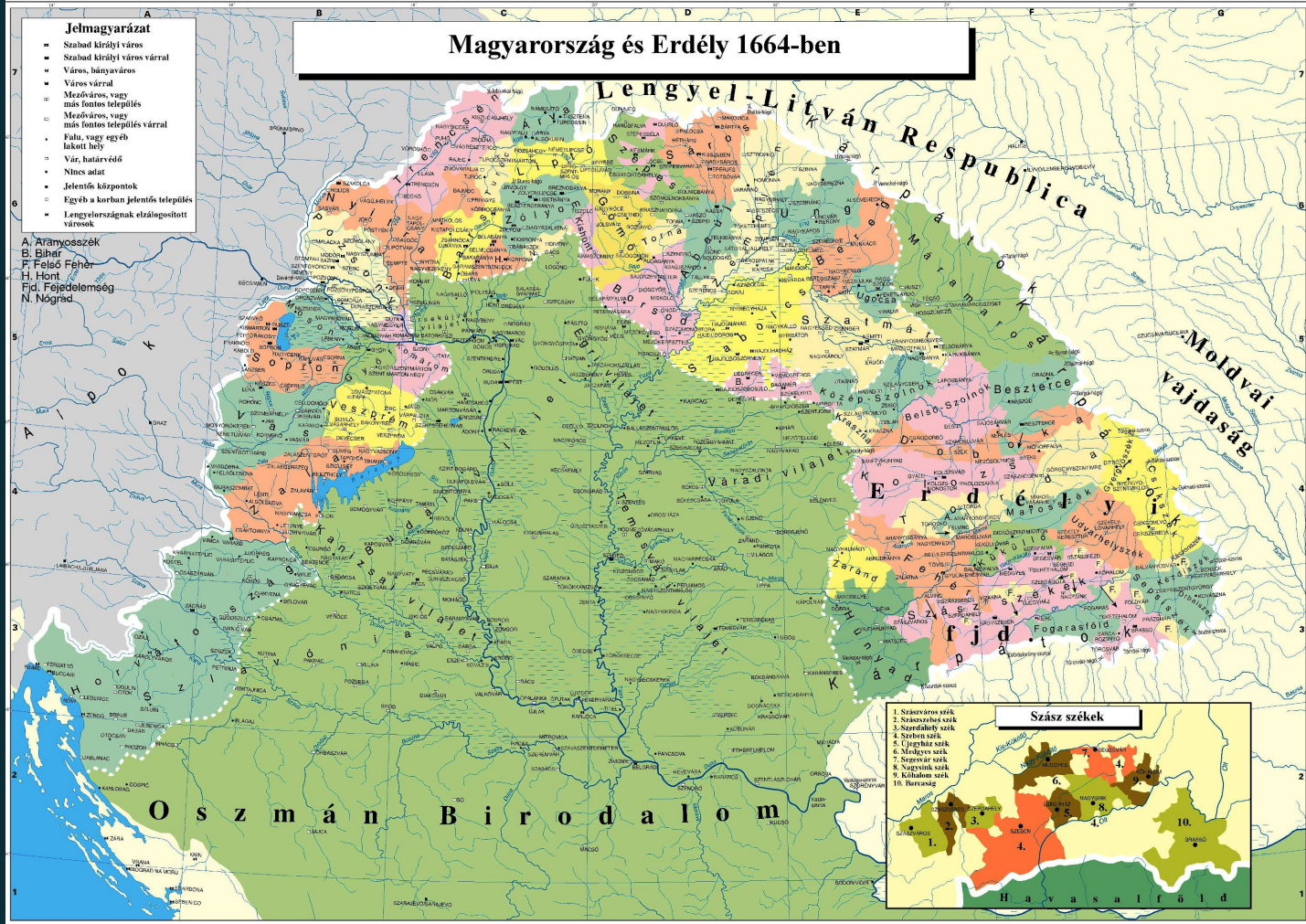

Magyarország és Erdély 1664-ben

Jelmagyarázat

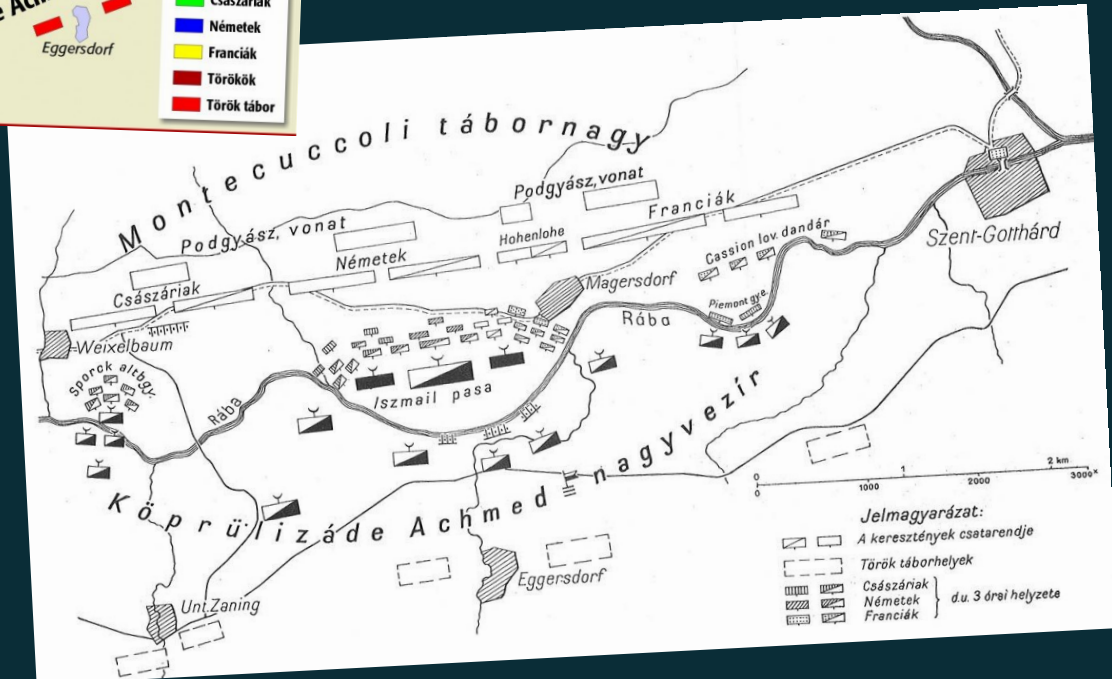
- Szabad királyi város
- Szabad királyi város várral
- Város, bányaváros
- Város várral
- Mezőváros, vagy más fontos település
- Mezőváros, vagy más fontos település várral
- Falu, vagy egyéb lakott hely
- Vár, batarévió
- Nincs adat
- Jelentős központok
- Egyéb a korban jelentős település
- Lengyelországnak elzálogosított városok

A. Aranyosokék
B. Bihar
F. Felső Fehér
H. Hort
F. Felsőelölmség
N. Nógrád

A szentgotthárdi csata (1664. aug. 1.)

A vasvári béke pontjai (1664. augusztus 10.)

I.

Hogy a városokat és várakat, melyeket a császári katonaság Erdélyben megszállt, Erdély fejedelmének és rendének adják vissza. Előbb mindkét fél hadsereg éppúgy egyidőben vonuljon ki a mondott Erdélyből, valamennyi említett és egyéb helyek pedig maradjanak a korábbi béke állapotában. És amennyiben a fejedelemséget kiűrtették, Erdély rendéi az ő régi, császári egyezményeik szerint választhassanak szabadon fejedelmet, és minden tekintetben élvezzék a régi szabadságot, kiváltságaikat és jogaikat.

II.

Hogy Ő Császári Felsége két megyéjét, Szatmárt és Szabolcsot – amint a királyság többi megyéit és Őfelsége tartományait – rendével, alattvalóival, városaival, váraival és falvaival és minden további tartozékaival, különösen a szabad hajdúkkal – akik régen Felségükhöz fordultak – az ő mezővárosiakkal és castelláikkal, ne zaklassák a törökök, vagy éppen az erdélyiek, vagy azok fejedelme, vagy bárki más, semmi módon és egyáltalán semmi ürüggyel vagy követeléssel, zsarolással, vagy beleegyezéssel, idetartozó mindenféle igénnyel – noha eddig ez volt –, és a jövőben semmi többet nem szabad követelni.

III.

Ha Ő Császári Felsége birtokai biztonságáért az egyéb határszakaszokon mindeddig betartott szokás szerint erősségeket emeltetne, és azokat a városokat és várakat, amelyek a mondott két megyében és határaikon vannak, különösen pedig Szatmárt és Szabolcsot, Kallót, Ecsedet és – tetszése szerint – valamely több másikat meg is erősítené, rendes hadakat tábornokokkal mégse bocsássanak be, amit hasonló módon tartsanak meg a török és erdélyi határokon. Székelyhíd castellumát pedig a bajok elhárítására, melyek emiatt mindkét fél birtokait érthették, védőműveivel együtt rombolják le és tegyék a földdel egyenlővé úgy, hogy sem a két félnek, sem bárki másnak ne lehessen azt valamilyen ürüggyel ismét felépíteni, megerősíteni vagy katonasággal ellátni

IV.

Hogy Rákóczi fiát, Kemény János fiát, vagy mást távoltartsunk Felső-Magyarországtól, és ne ronthassanak rá segélycsapatokkal Erdélyre, és ne szíthassanak új lázadást. Ezt, Ő Császári Felsége megyéit és fennhatóságát illetően a törökök és erdélyiek részéről egyaránt tartsák be.

V.

Hogy ne legyen szabad oltalmat és támogatást nyújtani gonosz embereknek vagy a két császár ellenségeinek.

VI.

Hogy a fortaliciumot Kanizsával szemben, mely az említett lázadásokat alkalomadtán biztatná, egyik fél sem építtetheti újjá, és nem láthatja el őrséggel.

VII.

Hogy mindenkit, aki a fentemlített erdélyi mozgalmakban egyik vagy másik párt támogatására csatlakozott, helyezzenek vissza jogaikba és méltóságaikba, és azért ne zaklassák őket. Mindazonáltal engedelmeskedjenek fejedelmeiknek és ne okozzanak károkat hazájukban.

VIII.

Hogy Ő Császári Felségének legyen szabad a Vág mentén és a Vágon túl fekvő Gután, birtokainak védelmére, új fortaliciumot emelnie.

IX.

Ezután sem az egyik, sem a másik fél nem kezdeményezhet egyáltalán semmiféle ellenségeskedést és portyázást. Az ezzel ellentétben cselekvőket szigorúan vonják felelősségre, hogy végre mindkét fél megfékezze és nyugalomba tartsa katonáit: mindkét fél hadseregét vonják vissza Magyarország és Erdély határaitra, és azok ne térhessenek vissza, ameddig a nyomorult népség teljes békében élhet.

X. A béke és jóbarátság nagyobb támaszaként a két igen hatalmas császár között egyezmény született, hogy ez a jótékony béke, Isten segítségével, jelen dátumtól 20 éven át tartson. Ezt 4 hónap múlva ünnepélyes küldöttségek ünnepélyes okmányként erősítsék meg, kárpótlásként és közös öröm gyanánt. És hozzon a Római Császár követe a barátság jelképeként 200 ezer arany értékű ajándékot úgy, hogy az Ottoman Porta hasonló módon, ünnepélyes küldöttséggel, méltó és hozzáillő ajándékkal viszonzozza. És jöjjön létre a küldöttségek cseréje, az eddigi szokásokat megtartva a szokott helyen és módon. A békeszerződések azon további cikkelyei, melyeket a zsitvatoroki béke idejétől a későbbi békeszerződések nem helyesbítettek vagy nem változtattak meg, maradjanak érvényben. Készült a török táborban, Vasvár falunál, augusztus hónap 10-én, anno 1664.

Kiadva:

- Marosi Endre: Megjegyzések az 1664. évi hadjárat és a vasvári béke értékeléséhez. Hadtörténelmi Közlemények (1971).

Montecucoli Zrínyiújvárról

„Ezt az erődítményt azért építették, ahogy a tábori reduttokat is szokás, hogy hídfőül szolgáljon egy híd számára, amely a Murán történő átkelést biztosított Kanizsa felé, hogy fedezze a csapatok visszavonulását, amelyek békeidőben rabolni mentek ki, és ha a török üldözné őket, ha éppen portyázásból térnek vissza, kényelmesen átkelhessenek a hídon a zsákmánnyal. A hely azért volt jelentéktelen, mivel sem árka, sem fedett útja, sem formája, sem szárnyai nem voltak, a védvonalak nagyon rövidek voltak, az építési szintvonal alacsony és lejtős volt, a fal magas és nagyon keskeny volt, és egy magaslat mégis uralta, amelyen a török felállította ütegét. Mindemellett az erődön belül nem volt elég hely, ráadásul mindkét oldalán nyítván állt, mivel a falakat nem vezették el a vízig, hanem ezeket és a víz között nyílást hagytak, ezért az első pillanatban ugyanolyan veszélyben volt, mint az utolsóban, hogy kézitusában elfoglalják. Emellett a hely az uralkodó magaslatok miatt még kitörésre sem volt alkalmas, szűk, kevés embert tudott befogadni anélkül, hogy azok egymásnak ne okozta volna kényelmetlenséget, és ne akadályozták volna egymást, ám e csekély erő nem volt elegendő az erőd védelmére.

Amikor valaki bement a várba, meg kellett kérdezni, tulajdonképpen hol van az erőd, a katonák juhakolnak hívták.”

Nagy Levente–Hausner Gábor: Raimondo Montecuccoli és a magyarok. Hadtörténelmi Közlemények (2011).